

Wárágà Pólò dré tisìle Gàlàtíyàbhá i dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà Pólò dré tisìle móndyá ka'ìbhá bvò Gàlàtíyà àdhya na dhi i dré dhi 'i. Pólò longó tá Rúbí Tani gò, Èkèlézyà ki tobhàzo bvò nda na, dré tá adrérà'a áyi atsí andre ni rì to, adrélé kpà na ni ni to dhi 'á (Tà 'òle dhi i 16:6; 18:23). Amvolásà dhi, móndí àruka i dré tsàzo adrélé tadhá dhi, lè móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzì ró ko dhi i kàdré Mósè ni tátírítrí kúlí likí, lavulé dhi, i kàdré àyi ki 'o lwàle. I adré di tá móndyá ka'ìbhá nda ki drì kizá tà nda sè.

Di Pólò adré wárágà kònìdhi ni tisì kitswázó móndyá ka'ìbhá nda ki lotó tà tadhále kinzò sè nda ni tà sè. Drìdrì dhi, adré tadhá dhi, Giká azí i adrélé àpóstolò ro móndyá sùrú twá ro dhi i véna ngíni ya dhi. Adré kpà tadhá dhi, àpóstolò àruka títi dhi i ka'í i áyi àzì be ngíni ya dhi. Bvóá dhi, adré tadhá dhi, Giká adré móndí ki bha gyägya í kandrà tátírítrí kúlí 'òma sè ko, di ngbà 'í Yésu Krísto ni ka'íma sè. Kùdù ro dhi, Pólò adré àyi ki kodzó, i kàdréro atsilé Tírí Lólo ni rínyí sè. Tàko ko, Tírí nda ni lò'wa dóro 'a bí àyi léna. Lò'wa kàdrì lavulé dhi, lèle 'i.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atíma

1) Pólò ni mòdo fèma, ìndì Rúbí Tani ni tà (1:1-10)

- 2) Pólò ni azima adrélé àpóstolò ro dhi (1:11-2:21)
- 3) Móndí ki tidrima tátrírí kúlí 'òma sè ko, di, Yésu Krísto ni ka'ima sè dhi (3:1-4:31)
- 4) Atsima Tirí Lólo ni rinyí sè dhi (5:1-6:10)
- 5) Pólò ni kúlí kùdù (6:11-18)

Pólò ni mòdo fèma

¹ Ma, Pólò, Yésu Krísto ni àpóstolò, má adré wárágà kònìdhi ni tisì ma. A mù ma móndí ĩ vélèsè ko. Móndí ĩ mù kpà ma nì ko. Be ró dhi, Yésu Krísto ĩ Giká Atá akódhi ni tingálépi dràdrà lésè dhi be dhi, ĩ mù ma adrélé àpóstolò ro dhi àyi.

² Ama túmǎní áma adrúpi títi mà dré adrézó àyi ĩbe dhi ĩ, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì Èkèlézyà bvò Galátíyà àdhya na dhi ĩ dré.

³ Giká àma ki Atá ĩ Mírì Yésu Krísto be dhi ĩ kòbhà àyi ki togó tani àmi rú, ìndì ĩ kòfè tà kìdrìkìdri àmi dré!

⁴ Krísto nda fè ĩ dràle àma ki tàkonzì ki tà sè, kitswálé àma ki apá bvò kònzi ándrò kònìdhi lésè, ngóro Giká àma ki Atá dré tá lèle dhi tìni.

⁵ Milanzilanzì kàdré Giká dré kóná vèsè kólyá! Kàdré kònini.

Rúbí Tani ngbà 'í àlo kwákwá

⁶ Ama líndrí adré gále àmi ki tà sè. Tàko ko, mì adré àmìkya Giká àmi ki azilépi Krísto ni togó tani sè dhi ni tayí mbèlè gò, adrézó àmi ki adzá rúbí tani twá dhi véna.

⁷ Tà bàti ró dhi, rúbí tani twá Rúbí Tani bàti dhi rúsè dhi yókódhó. Di, móndí àruka ĩ adré àyikya

àmi ki drĩ kizá, adrézó Rúbí Tani Krísto àdhya ni le ladzálé atsálé tà gòdhógòdho ró.

⁸ Di, dhya àlo kàdré rúbí tani twá dhi ni longó Rúbí Tani mà dré longólé àmi dré dhi rúsè dhi, Giká ni tátrítrí kàdré akódhi nda dri, gba kàdré àma 'i yà, kó ngalè ángéló apfòlepi bhù lésè dhi 'i yà dhi!

⁹ Ngóro mà dré tàle dre dhi tĩni dhi, má adré gòle tàá dhi: Dhya àlo kàdré rúbí tani twá dhi ni longó àmi dré Rúbí Tani mà dré ka'ile dhi rúsè dhi, Giká ni tátrítrí kàdré akódhi dri!

¹⁰ Kòdhi má adré tsĩ móndí ki togó tabhĩ asélé, ì kòka'iró áma tà be dhi bvó? Kóko! Má adré mána leá dhi, Giká kòka'ĩ áma tà nì. Kó ngalè, má adré tà 'o kitswázó móndí ki togó 'o kiníle dhi bvó? Kóko! Kònò má kàdré tá 'òá kònìni dhi, má ni tá adré Krísto ni màràbà 'i ko.

Pólò ni azima adrélé àpòstolò ro dhi

¹¹ Ama adrúpi i, má lè mì kònì tàle dhi, Rúbí Tani má dré adrélé longólé dhi angá móndí i drílèsè ko.

¹² Má kisú Rúbí Tani nda móndí i vélèsè ko. Móndí ì tadhá kpà Rúbí nda má dré nì ko. Be ró dhi, Yésu Krísto ni tàndi tadhá Rúbí nda má dré nì.

¹³ Tàko ko, mì yi tàle dhi, wáláká dhi, má adré tá Yúdà ànzi ki Giká ni tà lebè ngíni ya dhi 'í. Mì yi kpà má adré tá móndyá Èkèlézyà Giká àdhya lé dhi ki mì pfo lavúlé, adrézó àyi ki tà tabhĩ pfùle ngíni ya dhi 'í.

¹⁴ Má adré tá mána Yúdà ànzi ki Giká ni tà 'o, adrézó lile ába drĩdrĩ áma mbàamu bĩ Yúdà ànzi

ró dhi kya ki lavú. Áma togó tá àtsi ró lavúlé àma ki tábhí ki labhi ki tà sè.

15-16 Di, Giká zì tá ína ma áma tirà ko dhi 'á gò, áma azizó áyi togó tani sè. Di kisù tá dóro ni, í dré áyi Mvá ni tadhále má dré dhi, má kàdréro akódhi ni Rúbí Tani longó mónnyá sùrú twá ro dhi i véna. Di dré áyi Mvá nda ni tadházó má dré dhi, má zi tá móndí àlo kitswálé áma drì ta dhi ko.

17 Má lì tá kpà Yèrusalémà na dhya bhàle adréle àpòstolò i ró drìdrì má kandrà dhi ki no ko. Di, gbǎ lókyá nda sè dhi, má lì tá mána bvò Àràbíyà àdhya na gò, má dré gòzo lìle Dàmàsékè na.

18 Kóná na àmvolésè dhi, má dré lizo Yèrusalémà na, mà kòkitswáro ru ni Péteró be be dhi bvó.* Gò mà dré adrézó akódhi be kitú mudrí-drì-nzi.

19 Má nò tá àpòstolò ki àruka i ko, ngbà 'í Yàkòbhò, Mírì ni adrúpi 'i kalóma.

20 Má adré tàá Giká kandrà dhi, tà má dré adréle tisìle kòdhi i tà bàti 'i, kinzò 'i ko.

21 Amvolásà dhi, má dré lizo bvò Síríyà àdhya na ìndì Kìlìkíyà àdhya na.

22 Lókyá nda sè dhi, mónnyá Krísto ni ka'ìbhá Èkèlézyà Yùdáyà na dhi i 'ásè dhi i nì tá rè dhu ma ko.

23 Ì yi tá ngbà 'í tà adréle tàle áma tà sè dhi kòdhya: «Dhya atú adrélépi àma ki mǐ pfo dhi, adré nyànomvá tà adrézó Krísto ni ka'ì dhi ni

---

* **1:18 1:18** Giká ni Kúlí tisìle Gíríkì ti sè dhi léna dhi, à adré «Kéfà» kisú kònwa. Rú nda rú àzya Péteró àdhya 'i.

longó, tágba dré tá adrézó tà nda ni tabhì pfùle dhi.»

²⁴ Di ì adré tá Giká ni rú bha kùle áma tà sè.

2

Apóstolò ì ka'i Pólò

¹ Kóná mudrí-drì-su àmvolésè dhi, má dré gòzo lile tódhyá Yèrúsalmà na. Mà lè tá túmání Bàrànába be. Má drì tá kpà Títò má vèsè be.

² Má lè tá kònàle, Giká dré tá tadhálé má dré dhi má kòlì dhi sè. Di mà kòkisú ru àma pátì dhya adrélé nòle móndí kàdrì Èkèlézyà àdhya ró dhi ìbe dre dhi, má dré Rúbí Tani má dré adrélé longólé móndyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi ni àndu ngìzo àyi dré. Tàko ko, má lè tá àzì má dré tá 'òle ìndì má dré tá adrélé 'òle dhi kàtsá tà tàko ró ko.

³ Di ì dré áma kúlí yìzo dhi, ì lè tá ndìndì áma atsiàmú Títò ni 'òle lwàle dhi ko, tágba akódhi dré tá adrézó Gíríkì mvá 'i dhi.

⁴ Tà nda kòdhi apfò tá àma kandrá tàko ko, adrúpi àruka kinzò ro dhi ì afí tá lùzu ró àma kòfalé, tà àma kì trìzo Yésu Krísto na dhi ni nda nìle túrúpfú sè, ì kòbhàró àma gòle adrélé tódhyá màràbà tátrítrí kúlí àdhya ì ró be dhi bvó.

⁵ Di, mà ka'i tá àmakya tà ì dré lèle 'òle nda àlomvá ko, mà kòsuró tà bàti Rúbí Tani àdhya mà dré adrélé longólé àmi dré dhi rú.

⁶ Kàdré di dhya adrélé nòle móndí kàdrì ì ró nda kì tà sè dhi, ì lè tá àyikya tà àzya bhàle tà má dré adrélé longólé dhi dri ko. (Ayì nda ì kàdré tá móndí kàdrì 'i bàti dhi, tà nda tà kàdrì 'i má mìlèsè ko. Tàko ko, Giká adré móndí kì làsú no kòdhya ko.)

⁷ Be ró dhi, ì nò àyikya ngádra 'á dhi, Giká bhà tá má drígá àzì adrézó Rúbí Tani longó mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi, ngóró í dré tá àzì adrézó Rúbí nda ñi longó Yúdà ànzi ì véna dhi ñi bhàle Péteró drígá dhi tñi.

⁸ Tàko ko, Giká tá Péteró ñi bhàlepi adrélé àpóstolò ro Yúdà ànzi ì véna dhi, bhà tá kpà ma adrélé àpóstolò ro mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna dhi ñi.

⁹ Di Yàkóbhò, Péteró, tsàle Yòwánì, adrélé nòle móndí kàdrì Ekèlézyà àdhya ró dhi, ì nò dhi, Giká afè tá àzì nda má dré áyi togó tani sè ñi. Di ì dré àma ki drígá rùzo tùmáñi Bàrànába be, tadházóá dhi, mà amú ru àyi íbe dre. Di mà dré ru yìzo àyi íbe, mà kòlìró àmakya mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna, ìndì ì kòlìró àyikya Yúdà ànzi ì véna.

¹⁰ I zi tá ngbà 'í tà àlo àma tí kòdhya, mà kògòró adrélé móndí lemerè ro dhi ki tà kisù. Di tà nda kòdhi tá tà áma togó dré adrézó àtsi ró 'òá dhi 'i.

Pólò ligí Péteró be Atiyòkíyà na

¹¹ Di, àmvolásà, lókyá Péteró dré atsázó Atiyòkíyà 'a dhi sè dhi, má ligí tá akódhi be mónnyá títi ì kandrá, tà kònzì dré tá adrélé 'òle dhi sè.

¹² Tàko ko, akódhi dré atsázó dhi, kidhó tá adrélé ngá nya tùmáñi móndí ka'ibhá sùrú twá ro dhi íbe. Di, móndí àruka Yàkóbhò dré amùle dhi ì dré atsázó dhi, Péteró dré ína apfòzo mónnyá sùrú twá ro nda ì kòfalèsè gò, adrélé àyi rúsè gàrà dri. 'O tá kònìni dré tá adrélé Yúdà ànzi amùle nda ki ro dhi sè. Tàko ko, àyi nda ì

adré tá leà dhi, mónnyá ka'ibhá tíí dhi ì kàdré àyì kì 'o lwàle.

¹³ Dì mónnyá ka'ibhá àruka tíí Yúdà ànzì ró dhi ì kònò tà nda dre dhi, ì dré kpà kidhózó adrélé túrúpfú tà nda nì 'o túmání Pétèró be. Ì se tá ndìndì Bàrànábà nì togó adrélé túrúpfú tà nda nì 'o àyikya tíni.

¹⁴ Dì má kònò, ì adré tá tà bàti Rúbí Tani àdhya nì lebè ko dhi dre dhi, má dré tàzoá Pétèró dré mónnyá tíí ì kandrà dhi: «Mì, Yúdà mvá ro nì, mí adré mína tà 'o ngóro mónnyá sùrú twá ro dhi kya tíni, Yúdà ànzì kya tíni ko? Dì mí 'o mì ngíni adrélé mónnyá sùrú twá ro nda kì kodzó adrélé tà 'o Yúdà ànzì kya tíni dhi?»

Mónnyá Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro dhi kì bhàma gyägya àyì kì tà ka'ika'ì sè dhi

¹⁵ Ama ró dhi, àma móndí òlè Yúdà ànzì ró dhi 'ì. Ama móndí sùrú twá ro Gìká nì tátrítrí kúlí nibhá ko dhi 'ì ko.*

¹⁶ Dì, mà nǐ tàlè dhi, Gìká adré móndí kì bha gyägya í kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè ko dhi be. Be ró dhi, adré ngbà 'í àyì kì bha gyägya ì dré Yésu Krísto nì ka'ìlè dhi sè. Dì àma, mà ka'ì kókpà Yésu Krísto nda, Gìká kòbhàró àma gyägya í kandrà Krísto nì ka'ìma sè, tátrítrí kúlí 'òma sè ko. Tàko ko, dhya àlo kitswá atsálé gyägya Gìká kandrà tátrítrí kúlí 'òma sè bwà ko.

---

* **2:15 2:15** Gìká nì Kúlí tìsìlè Gìrìkì tì sè dhi adré tàà kònwa dhi: «móndí sùrú twá ro adrèbhá tàkònzì 'o dhi ì». Kòdhi tá rú Yúdà ànzì ì dré fèlè mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré dhi 'ì. Rú nda nì àndu adré leà tàlè dhi: «móndí sùrú twá ro Gìká nì tátrítrí kúlí nibhá ko dhi ì»

17 Di, mà kàdré ndàá atsálé gyägya Giká kandrà mà dré Krísto nì ka'ile dhi sè gò, àma kì kisúzó tàkonzìbhá ro dhi, kòdhi adré tsì tàá dhi, Krísto adré àma kì 'o file tàkonzì na dhi nì? Tàdzí ko!

18 Má kògò áma bha tátírítrí kúlí má dré tayílé dhi nì rinyí zàle dhi, má adré tadhá dhi, ma tátírítrí kúlí nda nì ñòlepi 'i bàti.

19 Tàko ko, tátírítrí kúlí nda sè dhi, má drà mána tátírítrí kúlí nda lésè dre, má kàdréro lídrì íbe Giká dré be dhi bvó. Bàti, à tidí ma dràle túmání Krísto be fa kípakipa dri dre.

20 Di má kàdré lídrì íbe dhi, kòdhi véle ma 'i ko, be ró dhi, Krísto ína lídrì íbe má léna nì. Di lídrì má dré adrézó ába rúbhá na kònìdhi, má adré ába, má dré adrélé Krísto, Giká nì Mvágó nì ka'í dhi sè. Akòdhi nda lè tá ma tò gò, áyi tàndì nì lídrì fèzo áma tà sè dhi nì.

21 Di má adré mána Giká nì togó tani ga ko. Angyá ko, móndí ì kòkitswá tá atsálé gyägya Giká kandrà tátírítrí kúlí 'òma sè dhi, kònò Krísto drà tá ína àngyá.

3

Tátírítrí kúlí 'òma, kó ngalè Krísto nì ka'ima

1 Àmi Galatíyàbhá nì i, àmi móndí azaaza 'i! Adhi lífí àmi kólé sè dhi nì? Tàko ko, à tadhá tá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto drà fa kípakipa dri àmi kì tà sè ngíni ya dhi 'í.

2 Di má lè ngbà 'í tà àlo kònìdhi nì lizilé àmi tí kòdhya: Mì kisú Tírí Giká àdhya mì dré tátírítrí kúlí 'òle dhi sè? Kó ngalè, mì dré Krísto nì rúbí mì dré yíle dhi nì ka'ile dhi sè?

³ Mì tayí àmi azálé kònìni ngíningíni ró? Mì kidhó kó Gìká ni ka'í akódhi ni Tirí ni rinyí sè dre dhi, mì ni go tsì tà mì dré kidhólé nda ni 'o akílé àmi kì tãndi kì rinyí sè bwà?

⁴ Mì nya tsì kizà bí dhi i àngyá? Kóko, kàdré kònìni ko!

⁵ Mì tà rè má dré ká: Gìká adré áyi Tirí fe àmi dré, adrézó kpà tà líndrígá ró dhi kì 'o àmi kòfalé, mì dré adrélé tátírítrí kúlí 'o dhi sè? Kó ngalè, mì dré adrélé Krísto ni rúbí mì dré yìle dhi ni ka'í dhi sè?

⁶ Mì kisù rè Abàramà ni tà ká. Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Akódhi ka'í tá Gìká gò, Gìká dré akódhi ni nòzo gyägya akódhi ni tà ka'íka'í nda sè.»*

⁷ Asà dhi, lè mì kònì dhi, móndyá adrébhá Gìká ni ka'í dhi i Abàramà ni ànzi 'i bàti.

⁸ Gìká ni Kúlí tadhá tá drìdrì dhi, Gìká ni móndyá sùrú twá ro dhi kì bha gyägya í kandrà àyi kì tà ka'íka'í sè gò, Kúlí nda dré Rúbí Tani longózó Abàramà dré, tàzoá dhi: «Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri mí sè.»†

⁹ Di àsà dhi, móndyá títi adrébhá Gìká ni ka'í dhi i adré tà tani kisú, ngóro Abàramà dré tá kisulé áyi tà ka'íka'í sè dhi tìni.

¹⁰ Di, móndyá títi adrébhá látì nda atsázó gyägya Gìká kandrà tátírítrí kúlí 'òma sè dhi i àyikya tátírítrí íbe àyi dri. Tàko ko, Gìká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi adrélépi ngbú tà títi tsìle búkù tátírítrí kúlí àdhya na dhi kì 'o ko

---

* **3:6 3:6** A kònò Kidhoma 15:6. † **3:8 3:8** A kònò Kidhoma 12:3; 18:18; 22:18.

dhi, Giká ni tátrítrí akódhi nda dri.»‡

¹¹ Di mà adré nòá ngádra 'á dhi, dhya àlo kitswá atsálé gyăgya Giká kandrâ tátrítrí kúlí 'òma sè bwà ko. Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya atsálépi gyăgya áyi tà ka'ika'í sè dhi ni adrí.»§

¹² Di, tátrítrí kúlí adré ína áyi totó tà ka'ika'í dri ko. Be ró dhi, ngóro tisile dhi tîni: «Dhya adrélepi tà títi tátrítrí kúlí dré adréle tàle dhi ki 'o dhi ni adrí tà nda i sè.»*

¹³ Krísto apá àma tátrítrí angálépi tátrítrí kúlí lésè dhi lésè, dré atsálé dhya tatrílé dhi ró àma ki tà sè dhi sè. Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: «Dhya ángùdhi tidíle fa kipakípa dri dhi tátrítrí íbe í dri.»†

¹⁴ Krísto 'o tà nda kònini, kitswálé tà tani Giká dré lazíle Abàramâ dré dhi kòtsaró kpà móndyá sùrú twá ro dhi i véna Yésu Krísto sè, mà kòkisúró Tirí Lólo Giká dré lazíle dhi àma ki tà ka'ika'í sè be dhi bvó.

Tátrítrí kúlí i lazíkúlí be dhi

¹⁵ Ama adrúpi i, má ni tà nda kòdhi ni tadhá tà móndí i dré adréle 'òle àyi kòfalésè dhi rú: Móndí i kòbhà tà ru yïzo àyi kòfalésè dhi, à kitswá gòle tà nda ni bhe bwà ko. A kitswá kpà tà àzya bha tà nda dri bwà ko.

¹⁶ Di tà Giká dré tá lazíle Abàramâ dré dhi i kókpà kònini. Giká ni Kúlí adré tàá dhi, Giká lazí tá tà nda i Abàramâ dré, toyó ni be. Kúlí nda adré tàá «toyó ni i dré» ngóro móndí bí dhi i dré dhi

---

‡ 3:10 3:10 A kònò Dùtèrònómè 27:26. § 3:11 3:11 A kònò Abàkúka 2:4. * 3:12 3:12 A kònò Lèvitikè 18:5. † 3:13 3:13 A kònò Dùtèrònómè 21:23.

tíni ko. Be ró dhi, adré tàà «toyó ni dré» ngóró mǒndí àlo dré dhi tíni.‡ Mǒndí àlo nda Krísto 'i.

¹⁷ Tà má dré adréle lèle tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Gĩká bhà tá tà ru yǐzo Abàràrà be dhi gò, áyi lazikúlí fèzo drá. Di tátrírí kúlí atsálépi kóná kámá-su-drì-nyadhi-àlo-drì-mudrí àmvolésè dhi kitswá ína tà bhàle ru yǐzo nda ni bhe bwà ko. Tátrírí kúlí nda kitswá kpà lazikúlí nda ni pfu ko.

¹⁸ Tàko ko, tà Gĩká dré lazilé áyi mǒndyá i dré tàyilé ro dhi kàdré tá áyi totó tátrírí kúlí dri dhi, kònò tàyilé nda kitswá tá áyi totó lazikúlí dri ko. Di, tà bàti ró dhi, Gĩká fè tàyilé nda Abàràrà dré áyi lazikúlí sè.

Tà Gĩká dré tátrírí kúlí fèzo ásà dhi

¹⁹ Kàdré di kònìni dhi, tà Gĩká dré tátrírí kúlí fèzo ásà dhi àdho tà 'i? Gĩká fè tá tátrírí kúlí nda kitswále mǒndí ki tàkonzì tadhá àyi dré, tsàle lókyá Abàràrà ni toyó tà ni ni lazizó nda dré atsàrà'a. Gĩká fè tá tátrírí kúlí nda ángéló i sè, ìndì mǒndí àlo adrélépi tá áyi totó mǒndí ki kǒfalé 'á Gĩká be dhi sè.§

²⁰ Di Gĩká dré tá áyi lazikúlí nda ni fèzo Abàràrà dré dhi, dhya àzya adrélépi tá áyi totó àyi ki kǒfalé 'á dhi tá yókódhó. Tàko ko, Gĩká ngbà 'í àlo kwákwá.

²¹ Kòdhi adré tsì tàà dhi, tátrírí kúlí adré ru pfu lazikúlí Gĩká àdhya íbe? Tàdzí ko! Tàko ko, tátrírí kúlí kòkitswá tá lídrì fe mǒndí i dré bwà

‡ **3:16 3:16** A kònò Kìdhoma 12:7; 13:15; 24:7. § **3:19 3:19** «Mǒndí adrélépi tá áyi totó mǒndí ki kǒfalé 'á Gĩká be» kònìdhi tá Mósè 'i.

dhi, kònò mómódí kǐ tá atsá gyăgya tátrírí kúlí nda sè.

²² Dì, Gǐká nì Kúlí adré ına tàá dhi, mómódýá tí tí bvò àdhyà ì tàkonzì nì rǐnyí zàle, Gǐká kòfèró áyì lazíkúlí nda mómódýá adrèbhá Yésu Krísto nì ka'í dhi ì dré àyì kǐ tà ka'íka'í sè.

²³ Drìdrì lókyá adrézó Krísto nì ka'í nda dré atsázó dhi kandrá dhi, àma tá mómódí 'ìle tátrírí kúlí nì rǐnyí zàle, tsàle lókyá nda nì tadhàrà'a.

²⁴ Dì ásà dhi, Gǐká bhà tá tátrírí kúlí nda adrélé àma kǐ drì kòlepi ró, tsàle lókyá Krísto dré atsàrà'a, Gǐká kòbhàró àma gyăgya í kandrá àma kǐ tà ka'íka'í sè.

²⁵ Dì lókyá adrézó Krísto nì ka'í nda dré atsálé dre dhi sè dhi, àma véle tátrírí kúlí adrélèpi tá àma kǐ drì ko nda nì rǐnyí zàle ko.

Ama Gǐká nì ànzì 'ì bàti

²⁶ Dì àmi tí tí dhi ì Gǐká nì ànzì 'ì, m̀ dré Yésu Krísto nì ka'íle dhi sè.

²⁷ Tàko ko, àmi tí tí bàtísimò dobhá ru amúzó Krísto be dhi ì, m̀ asó Krísto àmi rú dre.

²⁸ Dì àmi véle twátwa ko, gba m̀ kàdré Yúdà ànzì 'ì yà, kó ngalè mómódí Yúdà ànzì ró ko dhi 'ì yà, màràbà 'ì yà, kó ngalè mómódí màràbà ro ko dhi 'ì yà, àgo 'ì yà, kó ngalè tòkó 'ì yà dhi. Tàko ko, àmi tí tí m̀ atsá ngá àlo ró Yésu Krísto na.

²⁹ Dì m̀ kàdré mómódýá Krísto àdhyà 'ì dhi, àmi Abàràrà nì ànzì 'ì bàti. M̀ nì kpà tà Gǐká dré lazílé áyì ànzì ì dré tàyílé ro dhi nì kǐsú.

4

¹ Tà má dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Dhya dra áyi atá ni ngá kisúlépi tàyilé ro dhi kàdré dhu rè mvámvá ro dhi, akódhi ngóró màrábà tíni, gba áyi atá ni ngá títi dhi dré adrézó ína ró dhi.

² A adré akódhi ni bha akódhi ni likíbhá i drígá ìndì akódhi ni ngá likíbhá i drígá, tsàle lókyá atá ni dré bhàle dhi dré atsàrà'a.

³ Dì àma, àma tá kókpà ànzimvá i tíni, adrélé kpà màrábà i ró tà bvò kòndi àdhya ki rìnyí zàle.

⁴ Dì lókyá kòkìtswá dre dhi, Gìká dré áyi Mvágó ni amùzo, tòkó dré tìle tátírítrí kúlí zàle,

⁵ kàpáró móndyá adrèbhá tá tátírítrí kúlí nda zàle dhi i, mà kàtsáró Gìká ni ànzi i ró be dhi bvó.

⁶ Dì mà dré adrélé akódhi ni ànzi 'i bàti dhi sè dhi, Gìká amù áyi Mvá ni Tírí adrélé àma ki togó na. Tírí nda adré loyóá àma léna dhi: «Ábbà! Tátá!»

⁷ Dì ásà dhi, mì véle màrábà 'i ko. Be ró dhi, mì mína Gìká ni mvá 'i bàti. Dì mí dré adrélé akódhi ni mvá 'i dhi sè dhi, mì ni kpà tà dré lazilé áyi ànzi i dré tàyilé ro dhi ni kisú.

Pólò ni togó lanzi Gàlàyàbhá ki tà sè

⁸ Wáláká dhi, mì dré tá Gìká ni nìrà ko dhi 'a dhi, àmi tá màrábà gìká tàko kya 'i, tágba gìká nda ì dré adrézó gìká bàti 'i ko dhi.

⁹ Dì, nyànomvá dhi, mì nì véle Gìká dre. Tà bàti ró dhi, Gìká nì àmi nì. Dì mì 'o àmi ngíni gòle àmi ki adzá tà rìnyí àko ìndì kizà ro bvò kòndi àdhya nda i véna dhi? Mì adré tsì lèá gòle adrélé tà nda ki màrábà i ró?

10 Tàko ko, mì adré àmìkya kítú àruka ki tà lebè, mbă àruka kya íbe, lókyá àruka kya íbe, ìndì kóná àruka kya íbe.

11 Má adré ngá ro àmì ki tà sè, àzì má dré 'òle àmì kòfalé dhi ni dra atsa tà tàko ró dhi sè.

12 Áma adrúpi i, má adré àmì ki ti lizí, mì kàtsáró má tíni, ngóró má dré tá atsalé àmì tíni dhi tíni. Wáláká dhi, mì 'o tá ma kònzì ko.

13 Ngóró mì dré nìle be dhi tíni dhi, lókyá má dré Rúbí Tani longózó àmì dré vèsè ni àlo sè dhi sè dhi, má longó tá, áma rúbhá dré tá adrélé dra ro dhi sè.

14 Di tágba áma rúbhá yàyà nda dré tá adrézó tà lanzì ro àmì dri dhi, mì ayízè tá ma ko, mì gà tá kpà ma ko. Be ró dhi, mì ka'í àmìkya ma dòle ngóró ángéló Gíká àdhya tíni, kó ngalè Yésu Krísto ni tàndì tíni.

15 Di àmì ki arí mì dré tá adrézó ába dhi véle ángwá? Má kitswá taa àmì ki tà sè dhi, kòkitswá tá dhi, mì ni tá àmì ki mǐ angí afèle má dré.*

16 Di, nyànomvá dhi, má atsa vo véle àmì ki kàribhá ro, má dré adrélé tà bàti ta àmì dré dhi sè?

17 Móndí àruka àmì kòfalé dhi ki togó àtsi ró kitswázó àmì ki se àyi vèsè. Di, tà ì dré adrélé lèle 'òle nda dóro ko. Í adré àyikya àma ki kòfalé le lanzílé àmì íbe, àmì ki togó kàtsáró àtsi ró àyi ki tà sè be dhi bvó.

18 Adrélé togó íbe àtsi ró dhi dóro, tà adrézó togó íbe kònìni dhi kàdré dóro dhi. Adré kpà lèá

---

* **4:15 4:15** Kúlí «mì ni tá àmì ki mǐ angí afèle má dré» kòni ì adré lèá tàle dhi, àyi nda ì tá gànzi ró àyi ki fe wáyi Pòlo ni tà sè.

dhi, m̀i kàdré togó ́ibe àtsi ró lókyá wǎyi sè, ngbà 'í lókyá mà dré adrérà'a àmi ́ibe dhi 'á ko.

¹⁹ Áma ànzi i, má adré gòle kizà nya àmi ki tà sè, ngóro tòkó adrélépi 'òle ́ile dhi dré adrélé kizà nya dhi t́ini, tsàle lókyá m̀i dré dra àmi ki tayízó Krísto dré ladzálé atsálé í t́ini dhi 'á.

²⁰ Má lè tá adrélé túmání àmi ́ibe nyànomvá, má kòkitswáro tà ta àmi dré làsú be twá. Angyá ko, áma drí adré abílé àmi ki tà sè!

Tà tadhále Agàrà ni tà rú, ìndì Sàrà ni tà rú dhi

²¹ Àmi adrèbhá leá adrélé tátírítrí kúlí zàle ni i, m̀i tà rè má dré ká: M̀i ǹi tà tátírítrí kúlí nda dré adrélé tàle dhi i ko?

²² Tàko ko, à tisi tá dhi, Abàràrà tá ànziàgo ́ibe r̀i. Alo ni tá mvámvá tòkó màràbà ro, rú be Agàrà dhi dré ́ile dhi 'i. Azya ni tá mvámvá tòkó màràbà ro ko, rú be Sàrà dhi dré ́ile dhi 'i.

²³ A ti mvámvá tòkó màràbà ro dhi àdhya nda r̀inyí rúbhá àdhya sè. Dì, à ti mvámvá tòkó màràbà ro ko dhi àdhya nda lazikúlí Giká àdhya sè.

²⁴ A ni kitswá tà nda kòdhi ki àndu ngi kònini: Tòkó r̀i nda ì adré tà r̀i Giká dré bhàle ru ỳizo móndí ́ibe dhi ki tà tadhá kòdhya. Agàrà nda adré tà Giká dré bhàle ru ỳizo móndí ́ibe kòngó Sínáyì dr̀ina dhi ni tà tadhá. Akòdhi adré ànzi ki ti adrélé màràbà ì ró.

²⁵ Agàrà adré kòngó Sínáyì bvò Aràbíyà àdhya na dhi ni tà tadhá, adrézó kpà Yèrúsalemà àndrò kòndi ni tà tadhá. Angyá ko, Yèrúsalemà nda ànzi ni ́ibe dhi i màràbà 'i.

26 Di, Yèrusalémà bhù na dhi ìna màràbà 'i ko. Yèrusalémà nda àma kì andre 'i.

27 Tàko ko, Gìkà nì Kùlì adré tàá dhi:
«Mì, tòkó kòndó ro tìlepi ko nì, mí kòlenzé wà!
Mì mváaswa yìlepi ko nì, mí kòga lúlúgyá wà!
Tàko ko, tòkó tayílé dhi nì ànzi kì lizó bí,
tòkó adrélépi agó be dhi àdhya kì lavú.»†

28 Àma adrúpi i, àmi àmikya ànzi tìle Gìkà nì lazikùlì sè dhi 'i, ngóro Ìsákà tìni.

29 Lókyá nda kònàdhi sè dhi, mvámvá tìle rìnyí rúbhá àdhya sè nda adré tá mvámvá tìle Tìrì Lólo nì rìnyí sè nda nì mǐ pfo. Nyànomvá dhi, tà nda kòdhi kókpà kònini.

30 Di, Gìkà nì Kùlì adré tàá ngìni? «Mí dro tòkó màràbà ro nda i mvá nì be mí kandrásè. Tàko ko, tòkó màràbà ro nda nì mvá kìtswá ìna tà lazílé tàyílé ro dhi nì kìsú túmánì tòkó màràbà ro ko dhi nì mvá be tàdzí ko.»‡

31 Di àsà dhi, àma adrúpi i, àma tòkó màràbà ro dhi nì ànzi 'i ko. Be ró dhi, àma àmakya tòkó màràbà ro ko dhi nì ànzi 'i.

5

Ama mónnyá Krìsto dré trìle dhi 'i

1 Krìsto trè àma, mà kàdréró móndí trìle bàti dhi i ró. Adré di leá dhi, mì kàdré àmi kì totó tātā tà nda sè. Mì kòtayí kpà àmi gòle adrélé tódhyá màràbà tātítrí kùlì àdhya i ró ko.

2 Mì yi rè ká! Ma, Pólò, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kò'o àmi lwàle kìtswálé atsálé gyàgya

† 4:27 4:27 A kònò Esáyà 54:1. ‡ 4:30 4:30 A kònò Kìdhoma 21:10.

Gìká kandrà dhi, tà Krísto dré 'òle àmi dré dhi kitswá véle àmi kí ledé ko.

³ Má adré gòle tàá dhi: Lè dhya ángùdhi áyi 'òlepi lwàle dhi kàdré tà tíí tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi kí 'o.

⁴ Àmi adrèbhá láti nda atsázó gyăgya Gìká kandrà tatrítrí kúlí 'òma sè ní ì, m̀ì lanzí ru Krísto be dre. M̀ì vwà kpà Gìká ní togó tani rúsè vwàvwà.

⁵ Dì, àma ró dhi, àma kí tà ka'ika'ì sè dhi, mà adré m̀ì bha Gìká véna àma kí bhàma gyăgya akódhi kandrà dhi ní tà sè, adrézó tà nda ní letè lovó sè Tírí Lólo ní r̀inyí sè.

⁶ Tàko ko, àma adrèbhá Yésu Krísto na dhi ì dré dhi, dhyá kí lwàma ìndì dhyá kí lwàma ko dhi, tà tàko 'ì. Tà kàdrì lavúlé dhi ngbà 'í Krísto ní ka'ima gò adrézó tà ka'ika'ì nda ní tadhá lèle sè dhi 'ì.

⁷ M̀ì adré kó tá angú ra dóro dhi, àdhi kíkí d̀ì àmi tà bàti ka'ima 'òle dhi ní tayí dhi ní?

⁸ Tà adrézó àmi kí togó se kònini nda angá ìna Gìká adrélépi àmi kí azí dhi vélésè ko.

⁹ M̀ì ǹì ko tàle dhi, tàkú mvá tsà dhi adré m̀ápà fòndro tíí dhi ní 'o avóle ní dhi?*

¹⁰ Dì, má adré mána ka'íá Mírì na tàle dhi, m̀ì kitswá tà twá k̀isù tà má dré adrélé tàle kòdhi rúsè ko. Kàdré ìna dhya adrélépi àmi kí drì kizá dhi ní tà sè dhi, Gìká ní tà bha akódhi nda dri, kàdré gba àdhi 'ì ya dhi.

¹¹ Àma adrúpi ì, kònò má kàdré tá tadhá dhi, lè móndí ì kàdré àyi kí 'o lwàle dhi 'í dhi, à ní tá go adrélé àma m̀ì pfo àdho tà sè? Tàko ko, tà má

* 5:9 5:9 A kònò 1 Kòrìtòbhá ì 5:6.

dré adrélé longolé Krísto ni dràma fa kipakipa dri dhi ni tà dri dhi kitswá tá véle móndí ki 'o ledhéle dhi ko.

¹² Kàdré dhya adrèbhá àmi ki drì kizá nda ki tà sè dhi, má mìlésè dhi, dóro ni tá ì dré àyi ki rúbhá ki tolwàle títi dhi!

¹³ Àmi, àma adrúpi ró ni i, Giká azi àmi adrélé móndí trìle bàti dhi i ró. Di, mì kàdré àmi ki trìma nda ni no ngóro tà adrélèpi láti fe àmi dré adrézó lovó kònzì àmi ki rúbhá kya ki 'o dhi ró ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya tà 'o àmi ki adrúpi i dré àyi ki màràbà i tìni lèle sè.

¹⁴ Tàko ko, tà títi tátírítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ì adré àyi ki totó tòlí àlo kònìdhi dri: «Mí kàdré ámi àzya ni le ngóro mí dré adrélé ámi tàndi ni le dhi tìni.»†

¹⁵ Di, mì kàdré àmikya ru tìtsí, adrézó ru nya àmi kòfalésè kà'wá àtrá kya tìni dhi, mì kònò di dóro, mì kòpfuró ru todràle ko.

Atsima Tìrí Lólo ni rìnyí sè dhi

¹⁶ Má adré di tàá dhi: Mì kàdré atsilé Tìrí Lólo ni rìnyí sè gò, mì kòkitswáro lovó kònzì àmi ki rúbhá kya ki 'o ko.

¹⁷ Tàko ko, tà lovó kònzì rúbhá àdhya dré adrélé lèle 'òle dhi i twá Tìrí Lólo àdhya i rúsè. Tà Tìrí Lólo dré adrélé lèle 'òle dhi i kókpà twá tà lovó kònzì rúbhá àdhya dré adrélé lèle 'òle dhi i rúsè. Di tà rì nda kòdhi ì adré ru pfu àyi kòfalésè gò, mì dré kitswázó tà mì dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o bwà ko.

† 5:14 5:14 A kònò Lèvìtikè 19:18.

18 Di, mì kàdré àmi ki tayí Tírí Lólo dré adrélé tidrìle dhi, àmi véle tátírítrí kúlí ni rìnyí zàle ko.

19 A ni kitswá tà lovó kònzì rúbhá àdhya dré adrélé lèle 'òle dhi ki no ngádra 'á: ndòtò tà, tà ndí ró dhi, tà swà,

20 g'íká tàko ki lindrì bhàma, kólé tà, togó kònzì bhàma, lawà, lovó kònzì bhàma mómí ì rú dhi, togóaswa, dhyá ki tà bhàma drìdrì dhi, ru lanzima, ru kayima,

21 dirèma, wá tsìma, gwányá wàyá ki tà, tsàle tà àruka làsú be kònìni dhi ì. Má adré tà longó àmi dri ngóro má dré tá longólé àmi dri drìdrì dhi tíni: Mómíyá adrèbhá tà 'o làsú be kònìni dhi ì kitswá àyíkya file Gíká ni Opì na ko.

22 Di, lò'wa dóro Tírí Lólo dré adrélé 'òle 'àle mómí ì léna dhi ì, kòni 'i: lèle, arí, tà kìdrìkìdrì, togó vwàvwà, togó dóro, tà dóro 'òma, tà ka'ika'ì,

23 togó yàyà, ìndì dhyá ki lovó mvòma. Tátírítrí kúlí adré tà ta kònzì tà nda kòdhi ì rú àlomvá ko.

24 Mómíyá Yésu Kristo àdhya ì tidí fa kipakipa dri lovó kònzì rúbhá àdhya, túmání tà tíí lovó kònzì nda dré adrélé lèle 'òle dhi ìbe todràle dre.

25 Mà dré adrélé lídrì ìbe Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi sè dhi, lè mà kàdré kpà atsílé Tírí nda ni rìnyí sè.

26 Lè mà kàdré drìkàdrì ro ko. Mà kàdré àma ki adrúpi ki togó 'o aswálé ko, adrézó lovó kònzì bha àma ki adrúpi ì rú ko.

6

Ama ki adrúpi ki tà lanzì dòma

1 Ama adrúpi ì, mì kòkisú àmi ki adrúpi àlo dhi adrérà'a tàkonzì 'o dhi, àmi lí'wábhá àmi

ki tà ka'ika'ĩ na dre ni i, mì kòlotó akódhi nda togó yàyà sè. Di, mì kòsu àmi ki tàndi i rú, tà nda kòtabhìró kókpa àmi gò, àmi ki 'òzo dhèle tàkonzì na dhi ko.

² Mì kàdré ru ledé àmi kòfalésè, adrézó àmi ki adrúpi ki tà lanzì do. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, mì ni tòlí Krísto dré fèle dhi ni 'o kítswalé títi.

³ Dhya àlo kàdré áyi no móndí kàdrì ro dhi, tágba dré adrézó móndí tàko 'i dhi, akódhi nda adré áyi tàndi ni lití.

⁴ Lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré tà mì dré adrélé 'òle dhi kì tabhì, mì kòkítswáró àmi kì drì bha kuru àmi kì tàndi kì tà sè be dhi bvó. Di, mì kòtabhì àmi kì tà móndí àruka kya rú ko.

⁵ Tàko ko, lè àmi àlo àlo títi dhi i mì kàdré tà bhàle àmi kì tàndi i drìgá dhi kì 'o kòdhya.

⁶ Lè dhya ángùdhi adrézó Gìká ni kúlí tadhá drá dhi kàdré áyi ngá dóro títi dhi kì lanzì dhya adrélépi áyi tadhá dhi dré.

⁷ Mì kòtayí àmi adrélé litílé ko: A kítswá Gìká ni gu bwà ko. Mì ni ngá mì dré adrélé kidhílé dhi ni akónà kòdhya.

⁸ Mì kàdré ngá kidhí lovó kònzi rúbhá àdhya dré dhi, mì ni dràdrà akónà lovó kònzi nda lésè kòdhya. Di, mì kàdré ngá kidhí Tìrí Lólo dré dhi, mì ni lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni akónà Tìrí nda vélésè kòdhya.

⁹ Mà kòtayí àma adrélé landèle tà dóro 'òma sè ko. Tàko ko, lókyá kòkítswá dre dhi, mà ni lanya dóro akónà, mà kòtayí àma landèle ko dhi.

¹⁰ Di ásà dhi, mà kàdré látì nda adrézó tà dóro 'o mónnyá títi i dré. Lavúlé dhi, mà kàdré 'òá kònìni àma kì adrúpi Yésu ni ka'ibhá dhi i dré.

Pólò ni kúlí kùdù

¹¹ Mì nò rè wárágà pá kàdrì má dré adrézó wárágà kònìdhi ni tisì àmi dré áma tàndi ni dríngá sè dhi ì ká.

¹² Dhya adrèbhá àmi ki le 'òle lwàle nda ì adré àyikya tà 'o rúbhá sè, à kàdréro àyi ki no dóro be dhi bvó. Di, ì adré ngbà 'í tà nda ki 'o, à kàdréro àyi ki mǐ pfo Krísto ni fa kipakipa ni tà sè ko dhi sè.

¹³ Tà bàti ró dhi, ndìndì àyi àyi ki 'obhá lwàle nda ì adré àyikya tátrítrí kúlí líkí ko. Tágba kònìni dhi, ì adré àmi ki le 'òle lwàle, ì kòkítswáro àyi ki afà tà ì dré àmi ki 'òzo 'òá àmi ki rúbhá sè dhi ni tà sè.

¹⁴ Di, ma ró dhi, má kitswá mána áma afà tà àzya sè ko, kàdré ngbà 'í fa kipakipa àma ki Mírì Yésu Krísto àdhya ni tà sè ko dhi. Tàko ko, fa kipakipa nda sè dhi, à tidí tà bvò kòndi àdhya má dré tá adrézó mǐ bha dríá dhi ì todràle dre. A tidí kpà ma dràle tà bvò kòndi àdhya ì lésè dre.

¹⁵ Tà bàti ró dhi, dhyá ki lwàma ìndì dhyá ki lwàma ko dhi, tà kàdrì 'i ko. Tà kàdrì lavulé dhi ngbà 'í dhyá ki tayima Gíká dré bhàle tódhyá adrélé mómí tídhí ro dhi 'i.

¹⁶ Tà kàdrìkìdrì ì Gíká ni togó dóro be dhi ì kàdré mómíyá títi adrèbhá 'òá kònìni dhi ì dré. Ayi nda ì Isèrèlè ànzi bàti Gíká àdhya 'i.

¹⁷ Kùdù ro dhi, lè dhya àlo kògò adrélé áma lagù ko. Angyá ko, ma àngì Yésu àdhya íbe má rú.

¹⁸ Áma adrúpi ì, àma ki Mírì Yésu Krísto ni togó tani kàdré àmi íbe! Kàdré kònìni.

Logo (Logoti)
Logoti (Logo): BUKU TA TIDHI//RU YIZO DHI ADHYA
New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 May 2025 from source
files dated 10 May 2025

942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b